

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning

1.1 Begrepsavklaring

1.2 Hva er fattigdom

1.3 Problemstilling

2.0 Metode

2.1 Metodetilnærming

2.2 Konkrete litteraturvalg

3.0 Teoridelen

3.1 Hva er barnefattigdom

3.2 Barn med innvandrerbakgrunn

3.3 Enslige forsørgere

3.4 Inntekt

3.5 Aktivitet og deltakelse

3.6 Brukermedvirkning

3.7 Hva er sosialt arbeid?

4.0 Drøftingsdelen

5.0 Kritisk blikk på oppgaven

6.0 Avslutning

7.0 Litteraturliste

Innledning

Jeg har valgt tema og problemstilling på grunn av dets relevans for min fremtidige yrkesutøvelse som sosialarbeider. Jeg mener at barnefattigdom er et tema vi som fremtidige sosialarbeidere bør ha med oss i mange forskjellige yrkesutøvelser. Uansett hvilke målgruppe man kommer til å jobbe med, er det viktig å se helheten ved et menneske; altså forstå individet i interaksjon med omgivelsene. Det jeg vil med oppgaven er å belyse viktigheten av å tenke på situasjonen til barna/ ungdommene som en jobber med.

Jeg har alltid hatt interesse for barn og deres hverdag. Men etter at jeg høsten -10 las en artikkel i Sunnmørsposten, fikk jeg en spesiell interesse for hverdagen til de barna som vokser opp i lavinntektsfamilier. Jeg fortsatte å lese mer på internett, statistikker og ulike artikler, og bestemte meg for at dette skulle være mitt tema til bacheloroppgaven. Siden barnefattigdom er et stort og omfattende tema, tenkte jeg lenge på hvilken vinkling jeg ville bruke. Etter å ha lest mye om oppleveleskortet som er opprettet i Ålesund kommune, bestemte jeg meg for å vinkle oppgaven inn på forebygging, jf. vedlegg 1-3. Hva er barnefattigdom? Og hva er viktig å tenke på som sosialarbeider når en skal jobbe med tiltak som er rettet mot barn og ungdom i lavinntektsfamilier? Hvordan fungerer oppleveleskortet som tiltak mot forebygging av barnefattigdom?

Begrepsavklaring

Oppleveleskortet:

Oppleveleskortet blir brukt som førebyggende tiltak mot barnefattigdom til barn i aldersgruppen 2-16 år i Ålesund kommune. Det gir disse barna en mulighet til kultur- og aktivitetstilbud. Det er et samarbeid mellom NAV (de som velger ut de som er aktuelle), kommunen og en rekke brukersteder. Oppleveleskortet fungerer som et rabattkort, der det er fri adgang for bruker og ledsager. Det er 11 ulike aktiviteter de kan benytte seg av, og hver av disse kan besøkes fem ganger hver. Antall brukere som får denne muligheten blir regulert hvert år, jf. vedlegg 1-3.

Fattigdom:

Fattigdom er et komplekst fenomen, som er vanskelig å definere og avgrense. Det er ikke en bestemt definisjon som blir brukt. Det finnes i dag mange måter å definere fenomenet på, alt etter hvilken oppfatning en har om fattigdom. Oppfatningene våre vil variere mellom tid og sted, mellom kulturer og mellom mennesker i ulike situasjoner. Det er også uenigheter om hva som er grunnleggende behov, definisjonene vil variere alt etter hvem en spør (www.snl.no).

Hva er fattigdom?

Ofte snakkes det om absolutt og relativ fattigdom. Absolutt fattigdom innebærer at individer er i en alvorlig mangeltilstand på grunnleggende og nødvendige goder, som klær, mat eller tak over hodet. Individene kjenner fattigdom direkte på kroppen. Relativ fattigdom blir ofte målt etter standarden til det samfunnet man lever i. Ressursene er så små at man blir delvis eller totalt ekskludert fra det samfunnet man lever i. Eksempel på dette kan være at foreldre ikke har råd til å betale for fritidstilbud barna vil delta i. Det får altså ikke dekket de grunnleggende velferdsbehovene.

Uansett hvilken definisjon en bruker, handler fattigdom om mangel på trygghet, forutsigbarhet, valgmuligheter og innflytelse.

I Norge snakker vi om relativ fattigdom, altså knapphet på økonomiske ressurser, definert som lav inntekt (www.fn.no). Jeg har valgt å bruke definisjonen som er brukt i tiltaksplanen mot fattigdom (St.meld. nr 6 (2002-2003)); "Personer som har en inntekt etter skatt som er lavere enn 50% av medianinntekten, tilhører lavinntektsgruppen. For at en person skal defineres som fattig må inntekten ha vært under 50% av medianinntekten i minst tre år".

I Norge og Europa brukes OECD's eller EU's mål for fattigdom. OECD definerer fattigdomsgrensen med 50% av medianinntekten, mens EU bruker 60% av medianinntekten. I 2008 bodde 9,6 prosent av alle barn under 18 år i hushold som defineres som fattige etter EUs mål (SSB 2010 i Nuland m.fl 2009).

Det å bli omtalt av andre som fattig, kan være veldig stigmatiserende. Og det kan ødelegge selvtiliten til barn og unge enda mer enn den som oftest allerede gjør. Når folk flest hører fattig eller fattigdom får vi negative assosiasjoner, og setter som oftest folk i bås. Men hva foretrekker egentlig barna eller de voksne å bli omtalt som? Jeg har i min oppgave valgt å omtale barna eller familiene som lavinntektsfamilier. Jeg tror at det kan virke mindre stigmatiserende for familiene å bli kalt lavinntektsfamilier i forhold til fattige, på grunn av assosiasjonene til folk.

Problemstilling

Jeg har på bakgrunn av min interesse for temaet utarbeidet en problemstilling, som jeg senere vil drøfte:

"Hva er barnefattigdom? Og hvordan fungerer opplevelseskortet som forebyggende tiltak"?

Dette er en vid problemstilling, og jeg klarer ikke med denne oppgaven å konkludere med noe som er generaliserbart for en sosialarbeider. Det er heller ikke mitt mål, men det jeg vil i oppgaven er å belyse viktigheten av å bruke opplevelseskortet som tiltak for å forebygge barnefattigdom.

Norge er et av de landene i verden med minst barnefattigdom, likevel er det et betydelig antall barn også i Norge som bor i familier med vedvarende lav inntekt. Det å få bukt med barnefattigdom er en stor utfordring, det handler om å ta tak i problemene i fattige barns hverdag. Det er mange ulike grunner for å bli fattig, men det skal ikke være nødvendig at barna lider under dette. Enkelte grupper barn er mer utsatt enn andre for å vokse opp i en lavinntektsfamilie. De mest utsatte er: barn som har foreldre med lav utdanning, barn som bor i hushold der ingen er i jobb eller som mottar sosialhjelp, barn med bare en forsørger, også barn av ikke-vestlige innvandrere er med i denne gruppen (Regjeringen.no)¹

Foreldre ønsker kun det beste for sine barn, men barn skjuler gjerne så godt de kan at de ikke har muligheten til å delta i de fritidstilbudene som andre barn kan. En står altså fremfor store utfordringer for å bedre enkelte barns hverdag. Det handler om å gi en støtte som gjør at barna ikke opplever forskjellene i foreldrenes inntekt som stigmatiserende. En må prøve å få til ordninger og muligheter for at blant annet skole og fritidstilbud blir like tilgjengelig for alle, uansett økonomi (Regjeringen.no)²

Det å bekjempe fattigdom vil variere fra samfunn til samfunn, alt etter hvilke utfordringer som er i de forskjellige samfunnene. Lavinntektsfamiliene er ikke like mange i alle kommuner, de er også veldig forskjellige, slik som alle andre mennesker.

Jeg har i denne oppgaven lagt vekten på samfunnsnivå. Dette fordi jeg ville se på hvordan Ålesund kommune hjelper til med å forebygge barnefattigdom ved hjelp av opplevelseskortet.

¹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/aktuelt/taler_artikler/ministeren/taler-og-artikler-av-barne--likestilling/2009/gode-fellesskapslosninger-mot-barnefatti.html?id=585734 Besøkt 15.mars 2011.

² <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/006/PDFS/STM200220030006000DDDPDFS.pdf> s.7. Besøkt 14.mars 2011.

Metode

Metode er en fremgangsmåte som tas i bruk for å samle inn informasjon man trenger for å komme frem til økt eller ny kunnskap rundt et gitt tema som man vil vite mer om. Valg av metode i et forskningsprosjekt blir gjort på bakgrunn av hva vi mener vil gi oss gode data og samtidig hjelpe oss til å kaste lys over spørsmål på en faglig og interessant måte. Det jeg har brukt av data i min oppgave er tekster som jeg har valgt ut og studert nærmere når jeg har gått frem for å finne svar på problemstillingen min.

Det skilles mellom primær- og sekundærkilder. Primærkilder er data som vi selv samler inn ved å gjennomføre empiriske undersøkelser, eksempel at man intervjuer et få antall mennesker for å kunne gå i dybden på et spesielt tema. Sekundærkilder er det man finner i bøker, tidsskrifter og lignende. Ved å bruke sekundærkilder ønsker man heller å bruke eksisterende kunnskap om temaet for å belyse og avklare faglige spørsmål (Jacobsen:2010).

Metoden jeg har valgt å bruke i denne oppgaven er litteraturstudie, basert på sekundærkilder. Men ut i fra min forståelse har jeg også brukt primærkilder, siden jeg har fått nødvendig informasjon fra Ann-Kristin Bekkevold gjennom mail og fri samtale. Ved å ta i bruk litteraturstudie som metode har jeg benyttet meg av ulike forskeres/forfatteres innsamlede data i forhold til min valgte problemstilling. På bakgrunn av denne innsamlede dataen har jeg fått et grunnlag for å kunne belyse og drøfte problemstillingen min (Jacobsen:2010).

Metodetilnærming

Oppgaven er også basert på Ann Kristin Bekkevold sine erfaringer og det skriftlige materialet jeg har fått tilsendt av henne som omhandler opplevelseskortet. Jeg har hatt kontakt med henne gjennom fri samtale og mail, og dermed fått tilsendt det hun kunne gi meg av papirer og informasjon. Med fri samtale mener jeg de gangene hun har tatt kontakt med meg over telefon for å tilføye mer informasjon. Dette har jeg videre bearbeidet og gjort til mitt eget. Jeg har valgt å fordype meg inn i tematikken til opplevelseskortet på bakgrunn av en artikkel jeg leste i Sunnmørsposten høsten 2010.

Etter at jeg har lest ulike teorier og synspunkter om barnefattigdom i eksisterende litteratur og skriftlige kilder, har jeg prøvd å sette det sammen med mine egne meninger for å bedre kunne reflektere over det jeg har lest. Innfallsvinkelen og hovedfokuset mitt er på samfunnsnivå, da jeg har valgt å drøfte "opplevelseskortet" som blir brukt som tiltak mot barnefattigdom i Ålesund kommune.

Alle mennesker er forskjellige, og som sosialarbeidere vil vi møte på mange ulike typer mennesker. Noen vil jobbe med barn og ungdom andre med voksne. Som sosialarbeider i arbeid med barn og

unge mener jeg at enkel og grunnleggende teori om barnefattigdom kan være greit å ha med seg. Og videre også noen tiltak en vet brukes i området. Man vet ikke alltid bakgrunnen til barna en jobber med og med enkel teori kan en lettere forstå og hjelpe i situasjonen. Opplevelseskortet er et voksende tiltak og etter hvert håper de at det vil bli et vanlig tiltak i de fleste kommuner rundt om i landet. Denne oppgaven gir en pekepinne på hvordan kortet fungerer i Ålesund kommune.

Jeg har lagt ved noen vedlegg til oppgaven. Vedlegg nr. 1 viser hvordan opplevelseskortet til brukerne ser ut. Videre er vedlegg nr.2 et informasjonsskriv som blir sendt ut til den aktuelle bruker og familien. Dette inneholder informasjon om hvordan opplevelseskortet kan brukes. Samtidig blir det også sendt ut en egenlaget brosjyre som inneholder informasjon om de aktivitetene opplevelseskortet inneholder, denne brosjyren følger med som vedlegg nr.3. Jeg har valgt å legge ved disse vedleggene på grunn av at jeg tror oppgaven blir mer spennende og lettere å forstå om en kan se på hvordan opplevelseskortet ser ut, hvordan de kan brukes og hvor. Jeg mener også at det gir en større troverdighet til opplevelseskortet som tiltak. Jeg har i oppgaven referert til noen evalueringsskjema som Ann-Kristin har sendt meg. Kommentarene som kom frem gjennom evalueringperioden har hjulpet meg til og lettere kunne argumenter for og imot opplevelseskortet, og jeg har kunnet vist til uttalelser fra brukere. Det var 29 personer som evaluerte tiltaket, men disse evalueringene har jeg ikke lagt med på grunn av omfanget.

Denne oppgaven er ikke en kvalitative eller kvantitative metoden som omhandler intervju og spørreundersøkelse. Det hadde vært et alternativ å intervju Ann-Kristin i denne oppgaven eller sende ut spørreundersøkelse til brukerne av opplevelseskortet for å få deres meninger. Skulle jeg ha brukt en av disse metodene hadde det blitt mye arbeid rundt forberedelsen, gjennomføringen og bearbeidelsen av informasjonen vi har skaffet. Det må utarbeides en god intervjuguide eller en god og gjennomført spørreundersøkelse for at vi skal få den informasjonen vi er ute etter. Er ikke disse god nok kan verdifull informasjon gå tapt. I tillegg kan vi ved bruk av en av disse metodene lettere legge "ordene i munnen" på den vi intervjuer, eller de som deltar gjennom spørreundersøkelse. På grunn av oppgavens begrensninger på antall ord har jeg valgt å se bort ifra disse metodene.

Siden jeg har konsentrert meg om barnefattigdom på samfunnsnivå, inngår dette i samfunnsarbeid. Med samfunnsarbeid forstår jeg arbeidsmåter hvor sosialarbeideren, i tett samarbeid med de berørte, arbeider med endringer og forebygging på samfunnsnivå. Vi skal arbeide med å styrke individer og grupper. Slik jeg ser det kan opplevelseskortet knyttes opp i mot arbeid med den konflikteoretiske modellen som Hutchinson og Oltedal (2010) beskriver i sin bok "*modeller i sosialt arbeid*". I denne modellen er oppmerksomheten rettet mot ytre forhold. Maktforskjellene fører til at menneskene har en konstant konflikt, om ressurser, prestisjer og makt. På grunn av at samfunnet er

preget av konflikter, ulikheter, diskriminering og tvang er mennesket nødt til å kjempe for sin plass i samfunnet. Jeg velger å ikke gå videre inn på den modellen, da det ikke blir videre relevant for oppgaven.

Konkrete litteraturvalg

For å finne ut hva som finnes av bøker og artikler innenfor emnet, startet jeg med å søke på www.bibsys.no. Første søkeordet var "barnefattigdom", det kom da opp noe relevant litteratur, men når jeg endret søkeordet til "fattigdom + barn" ble listen mye lengre. Videre undersøkte jeg hva som var relevant i forhold til barnefattigdom og førebygging. Jeg fikk tilslutt en lang liste over aktuell litteratur og jeg har prøvd å bruke det som jeg mener passe best til oppgaven.

Siden min problemstilling tar for seg forebygging av barnefattigdom har jeg brukt Tone Fløtten sin bok "Barnfattigdom" aktivt. Ved å bruke denne boken har jeg fått tilgang til mye god teori, som jeg har trengt for å få en bedre forståelse for hva barnefattigdom er. Boken har hjulpet meg til å få en bedre og bredere forståelse rundt temaet. Den tar opp mange viktige emner som jeg videre har valgt å bruke i min oppgave.

Fafo er en uavhengig stiftelse som forsker på arbeidsliv, velferdspolitik og levekår, nasjonalt og internasjonalt. Da jeg søkte på "fattigdom + barn" i bibsys kom det opp mange rapporter fra Fafo. Jeg har brukt to av disse i min oppgave: *"Aktivitet og deltakelse for fattige barn og unge. En evaluering av to statlige tilskuddsordninger"*, *"Tiltak for fattige barn og unge. Evaluering av fattigdomstiltakene innenfor tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn"*. I tillegg har jeg brukt en rapport fra barne- og likestillingsdepartementet, Rapport 2006 *"Fattigdom blant barn, unge og familier – et kunnskaps- og erfaringshefte"*.

Videre har jeg også hatt god nytte og mye hjelp fra www.regjeringen.no. Jeg startet med å søke på "barnefattigdom", da kom det opp mye relevant teori. Av relevant stoff som jeg har brukt i oppgaven fant jeg; St.meld.nr.6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom og tale ved nettverkssamling om barnefattigdom, Gardermoen, 12.nov 09.

Teori

Jeg vil i denne delen av oppgaven gå gjennom generell teori om temaet barnefattigdom. Dette er teori som jeg videre drar med inn i neste del av oppgaven.

Hva er barnefattigdom?

Fattigdom generelt og barnefattigdom spesielt har tidligere vært tabu- områder, men etter hvert som årene har gått har det blitt mer fokus på dette. Det er stor enighet om at det er problemer som må gjøres noe med. Da Bondevik-regjeringen kom ut med tiltaksplanen i stortingsmelding nr6. 2002-2003 het det:

Det er spesielt uakseptabelt at barn lever i fattigdom. Vanskeligstilte barnefamilier er en prioritert målgruppe i den samlede innsatsen for å bekjempe fattigdom. (...) Regjeringen vil arbeide for å forebygge sosial utstøtning som har sammenheng med fattigdomsproblemer. Det er særlig viktig å sikre sosial inkludering av barn og unge på grunn av foreldrenes økonomiske og sosiale situasjon står i fare for å bli utestengt fra aktiviteter i skole- og fritidssammenheng. (...) Dette er ikke minst viktig for å hindre at sosial utstøting og fattigdom går i arv (St.meld. nr 6 (2002-2003), s. 6)

I de senere år har den politiske debatten vist at det er stor enighet om å sikre viktigheten av barns materielle og sosiale levekår, dermed må i hovedsak kampen om fattigdom føres på nasjonalt nivå. Men siden fenomenet varierer fra samfunn til samfunn, betyr dette at kommunene kan stå overfor ulike utfordringer (BLD rapport s.9)

Selv om vi har mindre barnefattigdom i Norge enn i andre land, er likevel problemet stort nok, og det er store utfordringer knyttet til problemet. Det er et problem både for samfunnet og de som rammes. Barn er verdig trengende de også, og de selv vet best hvor skoen trykker. Det er ikke forventet fra noen at barn skal forsørge seg selv. Klarer ikke de som har forsørgeransvaret å gi barna det de trenger, skal det offentlige hjelpe til. De trenger å bli hørt og få sagt sin mening om hvordan de opplever problemet. De som vokser opp i lavinntektsfamilier har dårligere levekår og livssjanser enn de som vokser opp i familier som ikke lever under fattige kår (Fløtten 2009:15).

Foreldrene skal ivareta barnas rettigheter. Men de har fortsatt stor grad av frihet til å treffe beslutninger på vegne av barna, men de har samtidig et ansvar for å inkludere barna selv i takt med alder og modenhet og for at de beslutninger som fattes, er til barnas beste (Fløtten 2009:186).

Offentlig myndighet (oftest barnevernet) kan ha både rett og plikt til å gripe inn i situasjoner der foreldrene handler i direkte strid med barnas interesse. Alle barn er ikke nødvendigvis beskyttet i

sine egne familier; noen utsettes for psykisk og fysisk mishandling og/eller seksuelle overgrep. Det er derfor viktig med en relasjon og balanse mellom foreldre og barn og foreldre og stat for at barna blir tatt vare på. At staten anerkjenner barns rettigheter, er viktig for alle barn og kan være særlig avgjørende i situasjoner der barn utsettes for risiko. I sosialtjenesteloven § 1-1 står formålet med sosialtjenesten. Den skal fremme økonomisk og sosial trygghet, bedre leveårene for vanskeligstilte, å bidra til økt likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer. Den skal også bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre. Barnevernloven har også sine regler, og etter § 4-4 skal barnevernstjenesten bidra til å gi et enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Barn som er i kontakt med barnevernet har også et behov for et fungerende ettervern for at overgangen til voksenlivet skal gjøres trygg (Fløtten 2009:177).

Barn har få eller ingen muligheter til å påvirke sin egen situasjon eller sine levekår. De kan heller ikke lastes for å ha havnet i en situasjon med lavinntekt. Videre kan ikke barn oppfattes bare som vedheng til sine fattige foreldre, de lever i høyeste grad sine egne liv og bidrar til å forme sine egne omgivelser.

Foreldrene eller de med forsørgeransvar har forsørgerplikten og ansvaret for barnet og at deres rettigheter blir ivaretatt. Men som Fn's barnekonvensjon artikkel 27 nevner skal staten hjelpe foreldrene med å sørge for barna og rettighetene deres om dette er nødvendig. Artikkel 27 gir altså barn rett til en tilstrekkelig levestandard. I konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 11 heter det at enhver (også barn) har rett til en tilstrekkelig levestandard for seg og sin familie. Slik dette kan tolkes er at også barn i fattige familier bør ha tilgang til det som er, til en viss grad, vanlig for barn flest.

Som nevnt tidligere vurderes hver enkelts levestandard opp imot forholdene til samfunnet som en lever i. Men hvor går egentlig grensen mellom akseptabel og ikke akseptabel levestandard? I situasjoner der barn er inkluderte, blir dette et enda vanskeligere spørsmål. For er det foreldrenes eller barnas meninger om levestandard en skal legge til grunn? Og hvor lenge skal den være utilstrekkelig før staten griper inn? Oppvekst i relativ fattigdom kan undergrave oppfyllelsen av barns rett til en tilfredsstillende levestandard.

Barn med innvandrerbakgrunn

I 2000-årene ble det en tydelig økning i barn som tilhører husholdninger med årlige lavinntekter, det er barn med innvandrerbakgrunn som først og fremst forklarer denne økningen. Disse barna utgjør også økningen med barn som tilhører husholdninger med vedvarende lave inntekter (Fløtten

2009:57). Dette er en kombinasjon av at mange av disse barna vokser opp i storfamilier, og det er svak yrkestilknytning blant de voksne. Som alle andre barn som lever i lavinntektsfamilier står også disse barna i fare for å bli sosialt ekskluderte. Det kan også oppleve store problemer i forhold til å bli inkluderte i samfunnet. Siden de har en annen tilknytning, og ofte ser annerledes ut enn de norske barna, kan de lettere føle seg diskriminerte og mindre velkomne i fritidsaktiviteter. Regjeringens tiltaksplan mot fattigdom påpeker de at "alle barn skal sikres rett og mulighet til utvikling uavhengig av blant annet etnisk tilhørighet" (AID 2006 i Fløtten 2009:57) Barn med innvandrerbakgrunn står også i fare for å miste den sosiale deltakelsen på grunn av foreldrenes syn på hva som er vanlig i deres kultur, og hva de selv har opplevd fra barndommen som viktig og ikke.

Barn med etnisk minoritetsbakgrunn er overrepresenterte blant de fattige barna. Det å leve i lavinntektsfamilier kan ha ulike årsaker og ulike konsekvenser. Det er særlig viktig å inkludere barn med etnisk minoritetsbakgrunn i arbeidet med bekjempelsen av barnefattigdom, men betyr dette at en må vurdere om det kreves spesielle tiltak for å møte denne delen av befolkningen? (BLD rapport s.9)

Enslige forsørgere

Barn som vokser opp med enslig forsørger i forhold til barn som vokser opp i parfamilier har en større risiko for å oppleve fattigdom. De barna som opplever samlivsbrudd har fire ganger (Fløtten 2010:66) så stor sannsynlighet til å havne i lavinntektsgrupper som barn generelt. Økt yrkestilknytning er derimot en av de sikreste veiene ut av fattigdom.

Det kan være mange problem knytt til å være enslig forsørger og skulle være aktiv i arbeidslivet. Det er mange hensyn som må tenkes på, både i forhold til barna og seg selv. Når en enslig forsørger ikke har jobb, men er på jakt og har fått et tilbud om jobb, må en ta hensyn til arbeidskontraktens varighet, arbeidsbetingelser og lønn. De skal kunne klare å ta vare på barna, samtidig som de jobber. Enslige forsørgere skal klare å ha en jobb ved siden av å være forelder i daglig basis, men de kan møte på mange problemer når de skal kombinere arbeidsliv og familie. Faktorer som spiller inn er antall barn i husstanden, kvalifikasjonene til forelderen, hvordan det sosiale nettverket ser ut, om de har fysiske/psykiske plager og forholdet til den andre forelder.

Det at en enslig forsørger kommer ut i jobb gjør hele familien mer optimistiske, de får en lettere hverdag med mer penger å rutte med. I den andre enden har en situasjoner der de har jobb men av ulike årsaker ikke klarer å holde på den, da opplever de motløshet. Barna føler foreldrenes mangel på suksess som et nederlag og går med bekymringer for at situasjonen de er i, ikke vil endres.

Inntekt

”Sosialtjenesten har plikt til å sørge for at barnas eventuelle synspunkter blir innhentet, og at de uansett får sine økonomiske behov undersøkt og vurdert, jf. sosialtjenesteloven” (Fløtten 2009:198).

Mangel på penger gir ikke bare risiko for dårlige materielle levekår, det påvirker også de sosiale levekårene. Det kreves i dag mer ressurser enn før for å kunne delta i aktiviteter og sosiale sammenhenger. En god barndom handler blant annet om å ha tilgang til de samme godene og ha mulighet til å delta på aktiviteter som de fleste andre på samme alder (AID 2006:5 i Nuland et.al 2009). Det er videre rimelig å tenke at jo lengre tid et barn lever i fattigdom, jo større blir de negative konsekvensene (BLD rapport s.8), det øker også sannsynligheten for å oppleve fattigdom i voksen alder.

Arbeidsledighet er den viktigste årsaken til fattigdom, og lav utdanning den viktigste årsaken til arbeidsledighet. Dermed blir utdanningssystemet et viktig instrument for å redusere fattigdom og marginalisering. Det er også viktig for å skape sosial inkludering.

Lavinntektsfamilier er veldig forskjellige, og det vil variere fra familie til familie hvor lang tid det vil ta å hjelpe dem ut av inntektsfattigdom, men i denne tiden er barns behov særs viktige å ta vare på. De må gis mulighet til å delta i de samme aktivitetene som andre barn, og de må sikres akseptable materielle levekår (BLD rapport s.8) Barnekonvensjonens § 31 slår fast at ”Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv”. Det er i et land som Norge rimelig å anta at mulighetene til å delta i fritidsaktiviteter kan tolkes under denne paragrafen. Fritidsaktiviteter er i prinsippet åpne for alle barn og unge, men det tyder på at barn fra lavinntektsfamilier deltar mindre i aktiviteter som koster penger, på grunn av deres økonomiske situasjon.

Aktivitet og deltakelse

Ifølge Townsends fattigdomsdefinisjon er en person fattig dersom vedkommende mangler ressurser til å delta i samfunnets aktiviteter og å opprettholde den levestandarden som er vanlig i dette samfunnet. (Townsend 1979:31 i Fløtten 2009:17) Men hva er egentlig nødvendige levekårgoder og aktiviteter? Og hvor mye ressurser trenger man for å opprettholde disse? Det er de som lever i lavinntektsfamilier som best kan vurdere hva som trengs og ikke for å kunne ha en akseptabel levestandard.

Det å være barn som lever i lavinntektsfamilier kan føre til mange problemer. Eksempel på dem er utestenging på ulike sosiale arenaer, noe som kan være veldig tungt å bære på for barn. De har ikke de samme økonomiske mulighetene til å betale det de ulike aktivitetene koster eller kjøpe de samme forbruksgodene. De får ikke samme tilhørigheten i det sosiale livet slik som mange andre vil få. Et annet problem er at utdanning og arbeidskraft kan gå tapt. Et tredje problem kan være at det

virker reproduserende, det å leve i fattigdom kan gå i arv fra en generasjon til neste generasjon (Fløtten 2009:52).

Det å leve i lavinntektsfamilier kan gi lavt sosialt aktivitetsnivå på flere måter. Som nevnt tidligere har disse barna begrenset mulighet til deltagelse på grunn av dårlig økonomi. De har ikke muligheten til å betale høye medlemsavgifter og inngangsbilletter, ei heller penger til å kjøpe det rette utstyret. Dette vil variere alt etter hva som er vanlig i det samfunnet en lever i. I et samfunn der mange andre har råd og mulighet til dette, øker det risikoen for å stå utenfor for de som ikke har råd. Det å ikke ha penger nok til å kjøpe de "riktige" klærne kan føre til mobbing, slik at en dermed mister muligheten til deltakelse. Det er en økt sannsynlighet for at lavinntektsfamilier skiller seg ut. Det å være fattig, eller leve med lavinntekter, kan være negativt for familielivet generelt og forholdet mellom barn og foreldre spesielt. Det å gå med økonomiske bekymringer kan påvirke foreldrenes energinivå og evnen til å ta vare på sine barn. Også konfliktnivået mellom foreldrene kan bli økt på grunn av de økonomiske bekymringene. Det at dette er en problematisk familiesituasjon kan ha negativ effekt på ungenes sosiale liv, eksempel kan være at barna ikke tør å ta med seg venner hjem. Det er viktig å huske på at det ikke nødvendigvis kun er mangel på økonomiske ressurser. Dårlig økonomi kan også knyttes til sykdom, dårlig mental helse, rusmisbruk og lignende, slike problemer har mest sannsynlig negative konsekvenser for barna (Fløtten 2009:95)

Det å være barn å leve i en lavinntektsfamilie over tid kan virke inn på deres livskvalitet og fungeringen kan forringes mens de vokser opp. Men den viktigste konsekvensen av å leve i en slik familie er problemene med å bli sosial ekskluderte (Fløtten 2009:173). Det finnes ulike tiltak som i dag blir brukt rundt om i landet for å fremme deltagelse og aktivitet blant barn. Eksempel på dette er utstyrsbanker, tiltak for at barn og unge skal få oppleve ferie og andre opplevelser sammen med familien. Når barn og unge utvikler kompetanser som er verdsatt blant jevnaldrende antar vi at dette igjen motvirker sosial eksklusjon. Det er rimelig å anta at foreldre som selv lever sosialt aktive liv, vurderer det å delta i sosiale aktiviteter som viktig og dermed oppfordrer sine barn til å være aktive. Men det er også en mulighet for at foreldre som lever aktive sosiale liv, kan nedprioritere barnas sosiale liv, dermed kan en finne en negativ sammenheng mellom barns og foreldres sosiale aktivitetsnivå (Fløtten 2009:97)

Brukermedvirkning

Det jeg vil påstå er noe av det viktigste når en skal utforme tiltak, er at barn og unge selv får være med på å si hva de savner og hvilke tiltak de kunne tenkt seg. Det er vanskelig å skulle utforme tiltak

som skal tilpasses barn og unge, når vi ikke selv er helt klar over hva barna faktisk savner og trenger. Det er de som vet best hvor skoen trykker og hva de mangler. Tiltak vil bli bedre målrettet og tilpasset om barna selv kan få være med å si sin mening. Barn og unges rett til deltakelse står også sentralt i FN's barnekonvensjon, artikkel 12.

"Bekjempelsen av barnefattigdom er viktig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt ved å hindre at barn og unge blir marginalisert i eget voksenliv. [...] Regjeringen vil iverksette tiltak for at barn og unge i vanskeligstilte familier kan delta på lik linje med andre. [...] Regjeringen vil styrke arbeidet rettet mot sårbare grupper av barn og unge for å forhindre at fattigdom går i arv." (AID 2006, s.5 i Nuland m.fl 2009:29)

Det har blitt innført en rekke tiltak fra myndighetene sin side for å bekjempe barnefattigdom. Eksempel på disse er utstyrspooler på skolene, ekstra økonomisk støtte til enkelte saker, dekt barnehage, osv. At det har blitt politisk oppmerksomhet rundt fenomenet har bidratt til muligheten for langsiktighet i arbeidet med bekjempelsen mot fattigdom blant barn og unge, både på statlig og kommunalt nivå (Nuland et.al 2009:29). Det er viktig at det finnes tiltak i kommunene som både hjelper foreldrene på den ene siden og barna på den andre siden. Eksempel: Foreldrene blir økonomisk selvhjulpne, fører til at de har muligheten til å gi barna en bedre hverdag. For barnas del; tiltak rettes direkte mot dem, for å gi dem samme mulighetene og livsbetingelsene som andre barn.

I utarbeidelsen av tiltak må man hele tiden tenke nytt. Det er også viktig med et godt og fungerende samarbeid i den aktuelle kommunen, for å komme frem til best mulig løsning. En må også tenke på hvordan en skal nå ut til barna eller de unge med tiltaket. I kommunens arbeid for å utforme tiltak er det mange som samarbeider med frivillige organisasjoner. De trekkes ofte inn i arbeidet med en tanke om at det vil virke mindre stigmatiserende å delta på tiltak og arrangementer hos en frivillig organisasjon enn for eksempel i regi av barnevernet (Fløtten 2009:178).

Mye av velferdspolitikken handler om å bekjempe fattigdom eller konsekvenser av lav inntekt, en kan dermed dele tiltak mot fattigdom inn i tre kategorier. Eksempel på forebyggende tiltak er utdanningspolitikk og arbeidsmarkedpolitikk. Forebyggende tiltak er ikke kun rettet mot arbeid, men også til utdanning og kvalifisering. Disse tiltakene skal sikre at flest mulig klarer å skaffe tilstrekkelig med inntekt gjennom deltakelse i arbeidsmarkedet. Direkte reduserende tiltak som trygdepolitikk eller skattepolitikk. Hensikten er å bedre den økonomiske situasjonen for personer som har lav inntekt. Universelle ordninger som barnetrygd og subsidierte barnetilsynsordninger gjør at den økonomiske byrden til barnefamilier lettes. Selv om ordningene ligger mer eller mindre fast, vil disse stønadene være avgjørende for flere familier. Den siste kategorien er avhjelpende tiltak.

Eksempel er helsepolitikk, boligpolitikk og andre tilskuddsordninger. Hensikten med disse tiltakene er ikke konkret å bekjempe barnefattigdom her og nå, men om å bedre barns muligheter for sosial deltagelse (Nuland et.al 2009:33 og Fløtten 2009:86).

Barns liv utspiller seg på arenaer utenfor familien også, så derfor må ikke all innsats kanaliseres gjennom foreldrene. Barn er på skole, i organiserte og uorganiserte fritidsaktiviteter, derfor kan en viktig del av innsatsen mot fattigdom være å sette inn tiltak på disse arenaene. Barn fra familier i lavinntektsfamilier står i fare for å bli utestengt fra arenaer utenfor familien. Ved målrettet og gjennomtenkt innsats vil kanskje bare behov for små økonomiske midler være nok for å unngå slik utestengning (Nuland et.al 2009:34).

Kampen mot barnefattigdom dekker to aspekter: Familiens inntektssituasjon må bedres, dermed trengs det tiltak rettet mot foreldrene. Inntekt og sysselsetting må man også konsentrere seg om. For det andre må de mulige negative konsekvensene av å leve i lavinntektsfamilier forøkes å lindres. Som det står i AID må tiltak iverksettes for at barn fra lavinntektsfamilier skal ha samme mulighetene til å delta og å bli inkluderte i ordinære jevnalderaktiviteter som andre barn.

Sannsynligheten for at barn sliter sosialt, er større om familien har dårlig økonomi. Foreldrene klarer å beskytte barna sine til et visst punkt, men det er store mentale belastninger forbundet med å leve i en lavinntektsfamilie (Underlid 2005 i rapport s.15). Dette fører til at de etter hvert kommer til et punkt der de ikke klarer å skjule fattigdommen eller hindre at den får konsekvenser for barna (Fløtten 2009:193). Da tar barna i bruk ulike mestringsstrategier for å skjule at de lever i en lavinntektsfamilie. Barna lever gjennom "doble strategier". De prøver å redde seg selv i tillegg til foreldrene. De gjør hva de kan for at familien skal ha det best mulig. Ofte heter det at de "ikke gidder" å være med når andre barn spør om de vil være med på noe, som eksempel kino som koster penger. Noen sier at de har andre planer og kan dermed ikke delta. Det å mestre disse strategiene krever stor innsats, koster tid og krefter. Barna lærer seg å være fattige. Aktiviteter og forbruksvarer som ikke er for dem, setter de under betydelig press. Det ansvaret og bekymringene barna går rundt med fører også til at de får sitt handlingsrom sterkt redusert på grunn av mangel på materielle ressurser. Barna fra familier med lavinntekt står som nevnt tidligere oftere i fare for å falle utenfor skole og de kan risikere å oppleve mangel på venner, på grunn av begrensende økonomiske ressurser. Typiske trekk hos barn i lavinntektsfamilier er bekymringer, tristhet og uro over familiens økonomiske situasjon.

De barna som lever i lavinntektsfamilier har oftest mindre og mindre å gjøre på fritiden, selv om foreldrene gjør så godt de kan for å skjule det. Det at det blir lagt til rette for at barn i

lavinntektsfamilier skal kunne få delta i sosiale sammenhenger, kan bidra til å motvirke sosial eksklusjon (rapport s.21). Det er viktig som sosialarbeider å være klar over hvor vanskelig hverdagen til enkelte barn og unge kan være.

Hva er sosialt arbeid?

En sosial arbeiders oppgave er å være opptatt av mennesket i samfunnet og målet er å bedre livssituasjonen til klientene. Vi skal medvirke til en forbedring av livssituasjonen til brukerne og hindre forverring av situasjonen og forebygge slik at situasjonen ikke oppstår igjen. I denne sammenhengen vil det ofte være aktuelt å samarbeide med andre instanser; kontorer, frivillige organisasjoner og liknende for å kunne forebygge og avhjelpe problemer. Vi arbeider i ansikt til ansikt relasjoner, og det legges vekt på å stimulere klientenes egeninnsats. Klienten skal settes i fokus, og hver klient er et unikt menneske og har frihet til å ta egne valg. Respekten for klientens menneskeverd er derfor sentralt i utøvelsen av sosialt arbeid også respekten for klientens selvbestemmelse er viktig (Hutchinson & Oltedal 2010). I boken Bære eller bryte som er skrevet av Røkenes og Hanssen (s.9) sier de;

"Relasjonskompetanse dreier seg om å forstå og samhandle med de mennesker vi møter i yrkessammenheng på en god og hensiktsmessig måte".

Det bør arbeides på en systematisk og målrettet måte på grunn av at tiden vår er viktig i forhold til klienten vår, enten vi jobber med langtids - eller kortidskontrakter. Som sosial arbeider skal vi ikke bare forholde oss til saken det samhandles om, men også til følelsene klienten har til sin situasjon og til møtet med sosialarbeideren og institusjonen han representerer. Vi må lære oss å dele kunnskap med klienten og være åpen for den innsikten klienten bringer med seg (Hutchinson & Oltedal 2010). Dette viser at i utøvelsen av sosialt arbeid er det viktig med personlig kompetanse, som vi kan dele inn i tre deler; Kunnskap, holdninger og ferdigheter. Skau (2005) sin kompetansetrekant består av disse tre ulike sidene, der alle sidene påvirker og er avhengige av hverandre. Sidene i kompetansetrekanten kalles teoretisk kunnskap, personlig kompetanse (holdninger) og yrkesspesifikke ferdigheter. Den teoretiske siden består av faktakunnskaper, lover og regler, men også kunnskap om befolkningen, metoder, forskning og lignende. Når det gjelder personlig kompetanse handler det om hvem vi er som person, både når vi er alene og når vi er i samspill med andre. Men det handler også om hvem vi lar andre være i møte med oss, og hva vi har å gi til andre enn oss selv. Til slutt har vi den yrkesspesifikke siden som består av praktiske ferdigheter, teknikker og metoder som hører til ett bestemt yrke(ibid). Sosialt arbeid kan karakteriseres som

endringsarbeid eller problemløsningsarbeid, på grunn av at vi skal arbeide med å forebygge, løse og redusere sosiale problemer.³

Jeg velger å ta med noen av hovedlinjene i et av diktene til Søren Kirkegaard (vedlegg 4) der han blant annet skriver at for å forstå et menneske må vi finne det der det er. Vi må forstå mer enn den vi skal hjelpe, men også forstå det samme. Han skriver at;

"all ekte hjelpsomhet begynner med ydmykhet mot den jeg vil hjelpe. Å hjelpe er å tjene- ikke å herske".

Jeg synes at diktet der han skriver om dette, passe godt inn til oss som sosialarbeidere. Han beskriver viktige retningslinjer som vi bør ha med oss i arbeidet med mennesker.

³ <http://www.fo.no/sosionomen/category231.html> Besøkt 16.mai

Drøfting

I denne delen av oppgaven bruker jeg teorien som jeg har tatt for meg tidligere i oppgaven, for å drøfte hvordan opplevelseskortet fungerer som et førebyggende tiltak mot barnefattigdom.

Handlingsplan mot fattigdom som kom i 2006 sier:

”Bekjempelsen av barnefattigdom er viktig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt ved å hindre at barn og unge blir marginaliserte inn i eget voksenliv. (...) Regjeringen vil styrke arbeidet rettet mot sårbare grupper av barn og unge for å forhindre at fattigdom går i arv” (s.5).

Fritidsaktiviteter er i prinsippet åpne for alle barn og unge, men det tyder på at barn fra lavinntektsfamilier deltar mindre i aktiviteter som koster penger, på grunn av deres økonomiske situasjon. Dette er selvfølgelig svært uheldig, og burde absolutt ikke skje i et så rikt land som Norge. Men det viser seg at det pr 06.05.2011 er det 10% barn som regnes som fattige i Norge, altså 85.000 barn og unge.⁴

”Jeg og sønnen min er kommet nærmere hverandre fordi vi nå har kunnet reist på ting i lag”, dette er en av mange tilbakemeldinger som ble gitt på opplevelseskortet. Opplevelseskortet er et konkret tiltak for å bekjempe barnefattigdom og som gir barn av lavinntektsfamilier tilgang til en del kulturelle tilbud i Ålesund kommune.

Fattigdom handler om mangel på trygghet, forutsigbarhet, valgmuligheter og innflytelse. Som nevnt tidligere snakker vi som oftest i Norge om relativ fattigdom, som betyr at en har knapphet på økonomiske ressurser, definert som lav inntekt. Når det snakkes om barnefattigdom i Norge i dag, er det som oftest barn som mangler materielle og sosiale behov. Det er ikke snakk om mangel på mat, klær og tak over hodet, men mangel på ressurser som gjør at man blir delvis eller helt ekskludert fra samfunnet en lever i.

Stortingsmelding nr 6 (2002-2003) sier at: *”... Det er særlig viktig å sikre sosial inkludering av barn og unge på grunn av foreldrenes økonomiske og sosiale situasjon står i fare for å bli utestengt fra aktiviteter i skole og fritidssammenheng” (s.6).* Ann-Kristin Bekkevold har klart å hjelpe barn og unge med inkludering ved hjelp av opplevelseskortet. Det er hun som er initiativtakeren til opplevelseskortet. Hun har tidligere jobbet i fattig Norge og der så hun flere som slet for å gi barna deres det de ville ha av hva som var populært i samfunnet, for eksempel klær og ulike fritidsaktiviteter og utstyr til disse. Dette var noe hun ikke likte, så hun bestemte seg derfor for å

⁴ <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article515677.ece> Besøkt 2.mai 2011

prøve å bidra med noe som kunne gjøre en forskjell for disse familiene. Da startet prosessen med å undersøke fattigdomstillene i Ålesund, og se på hva som kunne være mulig å få til. Hun fikk tall fra SSB og snakket med mange foreldre og besteforeldre om hvordan hverdagen var og hvor vanskelig den til tider kunne være. I dag er det slik at en god barndom handler blant annet om å ha tilgang til de samme godene og ha mulighet til å delta på aktiviteter som de fleste andre på samme alder. Hvor enkelt er det egentlig å tilfredsstille barnas aktivitetsbehov i dagens samfunn?

Ann-Kristin klarte etter mye undersøking og arbeid å jobbe seg frem til ideen om opplevelseskortet. Det er hun som er initiativtaker og pådriver og som har samlet aktører for at dette i det hele tatt skulle bli mulig. Men hun trengte samarbeidspartnere og etter hvert ble det dannet en prosjektgruppe. Denne består av initiativtaker, en representant fra kommunen som har ansvar for kontrakter og rammer i forhold til aktørene. Det er en representant fra NAV sosial som har kontakt med brukerne, utvelgelse og formidling av kortene. Til slutt er det en representant fra de forskjellige aktørene. Alle aktører har stilt opp gratis, og denne prosjektgruppen gjør også arbeidet uten at det er stillingshjemmel for det. Det er heller ingen form for tilskudd fra kommunen i dette tiltaket. Videre har kortene blitt trykket på trykkeriet på rådhuset i Ålesund kommune. Samarbeidet med sosialtjenesten var nødvendig for at distribusjonen av kortene skulle foregå med full taushetsplikt rundt barna som var i målgruppen og som mottok kortet. Det hele startet som et pilotprosjekt som gav 30 barn muligheten til å benytte seg ubegrenset av kortene i 3 måneder. Alle barna som fikk kort kunne ta med seg en ledsager gratis, enten søsken, familie eller venner. Etter denne prøveperioden ble det sendt ut evalueringsskjema til barna og deres familier. Det vart videre gjennomført et møte med prosjektgruppen og en del av de frivillige aktørene for å oppsummere perioden og få innblikk i hvordan aktørene opplevde tiltaket. Svarene var utelukkende positive, og samtlige var også med på å videreføre prosjektet i tre nye år.

Et tiltak uten støtte fra kommunen, med kun frivillige aktører, hvordan er dette mulig? Jo, det er mulig når en har ildsjeler som vil hjelpe andre og som ser muligheter der andre ser problemer. . Barn kan ikke oppfattes som vedheng til sine fattige foreldre, de lever i høyeste grad sine egne liv og bidrar til å forme sine egne omgivelser, noe også FN's barnekonvensjon er klar på. Barn flest vil delta på de aktiviteter som alle andre barn i deres alder deltar på. Med opplevelseskortet har de som vanligvis ikke har denne muligheten, fått den. Barn er verdig trengende og det er foreldrene som selv skal ivareta barnas rettigheter, men for alle er ikke dette like enkelt hele tiden. Derfor trenger noen av dem hjelp, som for eksempel fritidsaktiviteter som kino og svømmehall, museum og akvarium. Ved hjelp av opplevelseskortet har mange nå kommet et lite stykke på vei for å ivareta disse behovene. En av kommentarene som kom frem under evalueringen var at de har: "Opplevd

mer varians i hverdagen. Tilbrakte mer tid med både venner og familie. Spart penger”. Det vises at opplevelseskortet blir satt pris på.

Jeg vil påstå at slik opplevelseskortet ser ut i sin helhet er bra og positivt. Barna og familiene som har vært involverte fra starten av har fått muligheten til å evaluere tiltaket, og si hva de mener om det. Det er de som vet best hvor skoen trykker. På denne måten har de fått en god mulighet til å delta med sine meninger, både positive og negative. Dette har også hjulpet prosjektgruppen til å utvikle opplevelseskortet til det bedre. Etter min mening er brukermedvirkning noe som er veldig sentralt i arbeid med mennesker. Man vil etter beste evne gjerne prøve å tilfredsstille alle parter, og deres egne meninger blir da viktige. Selvfølgelig klarer en ikke å tilfredsstille alle og enhver, men tilbakemeldinger med ris og ros er den beste muligheten til å kunne gjøre eventuelle endringer.

Tone Fløtten (1999) sier at når barn utsettes for fattigdom har de liten eller ingen sjanse til å kunne påvirke situasjonen eller levekårene de er i. Barn er avhengige av at voksne forsørger dem både på et økonomiske og et emosjonelt plan. For barn berørt av lavinntekt er det å leve i et så velstående og materielt land som Norge en påkjønning som kan gå utover dem, ikke bare på hjemmefronten, men også på et sosialt plan når det kommer til andre arenaer de deltar på. Opplevelseskortet er et tiltak som er med på å hjelpe foreldrene på den ene siden og barna på den andre siden. De fleste foreldrene kan nå med bedre samvittighet sende barna sine på kino eller i svømmehallen. Barna har muligheten til å beholde og få flere og sterkere vennskapsbånd og kan delta i aktiviteter de tidligere har måtte hatt unnskyldninger til. Det å få muligheten til å benytte seg av opplevelseskortet kan også hjelpe på den psykiske helsen til barna og foreldrene. Barna slipper å prate seg vekk eller lyve når de får spørsmål om og for eksempel bli med på kino. Foreldrene har fått muligheten til å gå med litt lettere skuldre på vegne av barna, og kan nå sende de på aktiviteter det før ikke var mulighet å sende dem på. De fleste foreldre prioriterer barna sine og deres interesser og behov fremfor det meste. Ved at de har opplevelseskortet å støtte seg på, kan gjøre at de kan endre prioriteringene sine. De pengene som før ble brukt til kino, svømmehallen og de andre fritidsaktivitetene opplevelseskortet gir muligheten til, kan nå prioriteres annerledes. Dette kommer også frem i evalueringen der en av foreldrene sier; ”Sparte penger da de forskjellige aktivitetene var gratis. Brukte penger på andre ting”.

Noen vil helt sikkert mene at begrensningen på antall opplevelser på opplevelseskortet er negativt. Men en familie med gjennomsnittsinntekt har heller ikke muligheten til å sende barna sine i svømmehallen eller på kino x-antall per år. Denne begrensningen er også nødvendig i forhold til de frivillige aktørene som er med på å gi opplevelser til barna. Begrensningene er med på at de kan

fortsette å gi opplevelser, uten å gå med for store underskudd, noe de hadde gjort om det var fritt bruk.

En viktig tilbakemelding på evalueringsskjemaene gir en tankevekker; ”det har **ikke** vært positivt. Det har ført med seg ekstra kostnader til brus/snop osv.” Brukerens mor leverte kortet tilbake til NAV, sammen med denne tilbakemeldingen. Dette viser altså at det kan for noen oppleves som negativt. For moren oppleves det som negativt fordi hun mener hun får ekstra kostnader i sammenheng med aktivitetene. Men det største problemet med denne tilbakemeldingen, er at en ikke vet noe om hvordan brukeren av kortet opplevde det. Det er viktig å få med at de er et mindretall som har takket nei til denne muligheten, men jeg vet ikke om hvor mange det er snakk om. De få som har valgt å takke nei har gjort dette på bakgrunn av at de føler det trekker med seg flere utgifter, for eksempel transport til og fra aktivitetene og at snop vart dyrt i forhold til kino besøk, slik som denne moren mente. Men det har vært møte med ledelsen i busselskapet som kjører i Ålesund kommune, og de har gått med på at bussen etter hvert vil bli gratis for de som viser frem kortet ved påstigning. Dette gjør at foreldrene slipper å tenke på utgifter i forbindelse med transport til og fra opplevelsene. Kanskje vil de få som tenker å takke nei nå ha lyst til å benytte seg av denne muligheten likevel?

Opplevelseskortet fungerer som et rabattkort, hvor det krysses av ved besøk til det er ”fullt” på den aktuelle aktiviteten. De har muligheten til å benytte seg av hver aktivitet fem ganger pr. år (vedlegg 1). For å gi informasjon til de aktuelle brukerne av opplevelseskortet blir det sendt ut et lite skriv til barna/familiene om hvordan opplevelseskortet kan brukes (vedlegg 2). Det blir også sendt ut en egenlaget brosjyre med informasjon om de aktivitetene opplevelseskortet inneholder (vedlegg 3).

Opplevelseskortet er et tiltak som kan nyttes i det forebyggende arbeidet mot barnefattigdom. Barn og unge som er brukere av dette kortet får en mulighet til å kunne få en bedre hverdag, med tanke på venner og muligheten til aktivitetstilbud. De kan invitere med seg enten familie eller venner på aktivitetene, og dette gjør at samholdet blir styrket. Dette vises også blant mange av tilbakemeldingene som kom inn etter evalueringen som ble gjennomført etter første prøveperiode, dette er en av dem: ”Dette har betydd veldig mye for mine barn. Det å få muligheten til å være med på ting og ikke føle seg utenfor i forhold til venner. Også det at de har hatt muligheten til å kunne ta med seg venner på ting, har gjort det enklere å ha venner”.

Opplevelseskortet fungerer hittil bra i Ålesund kommune. Men dette er en liten kommune, i forhold til mange andre. Prosjektgruppen håper at kortet etter hvert vil bli integrert i alle kommunene i

landet. Men hvordan vil kortet for eksempel fungere i Oslo som har mange flere barn som lever i lavinntektsfamilier? Hvordan skal en her organisere det på best mulig måte?

Når en hører om opplevelseskortet er det mange som tenker at det må være stigmatiserende å gå rundt med et slikt kort. Det må vises frem på det aktuelle tilbudet en nytter seg av slik at besøket blir registrert. I tillegg vil de som da er med, venner og familie, se at dette blir gjort, og dermed kanskje stille spørsmål? Om det er familie som er med så tror jeg at de mest sannsynlig er klar over at de har fått muligheten til å benytte seg av opplevelseskortet. Men om det er venner som blir inviterte med, er det kanskje litt vanskeligere for brukeren av kortet. Vet vennene om at brukeren har kortet? Hvordan skal det eventuelt sies? Og hva tenker brukeren om dette? Jeg forstår godt at det er mange som tror at dette er stigmatiserende. Men det viser seg ut ifra evalueringene og samtalene Ann-Kristin har hatt med noen av brukerne, at opplevelseskortet ikke oppleves som stigmatiserende i det hele tatt. De sier at det er mye verre å stå utenfor og ikke ha denne muligheten i det hele tatt. Noen av de som har fått muligheten fra starten av sier at dette er et så positivt tiltak at de gjerne stiller opp i media for å fortelle hvordan hverdagen er og har forandret seg med opplevelseskortet. De vil også gjerne få tilbud om fornyelse av opplevelseskortet så lenge de er i den aktuelle gruppen.

Opplevelseskortet er helt frivillig å ta imot, men de får en mulighet til å bedre sine sosiale aktiviteter og sitt sosiale nettverk. Ann-Kristin sine erfaringer er at de helt klart blir veldig glade for denne muligheten, og mange av dem ser på det som et VIP-kort. For noen familier har dette kortet utgjort en enorm forskjell, for eksempel sier en alenemor at kortet har betydd at ungene har kunnet være med på aktiviteter som koster en formue for en alenemor til 4. Evalueringen viser også at barna og foreldrene har fått et mye bedre forhold, de har kommet nærmere innpå hverandre.

Det er dessverre ikke alle barn og unge i Ålesund kommune som kan benytte seg av opplevelseskortet enda. I prøveperioden var det 30 barn, deretter ble det utvidet til 50 barn og nå er det 60 av 350 barn som har denne muligheten. Men initiativtaker Ann-Kristin og resten av prosjektgruppen håper at etter hvert alle de 350 barna kan få muligheten til å benytte seg av opplevelseskortet. Siden tilbudet enda ikke er tilgjengelig for alle de 350 barna, er det NAV som velger ut de som trenger det mest. Mange har hatt tilbudet fra starten av, noen av disse er de som klart sliter mest også over langt tid. De har skjedd at familier har søkt om å få opplevelseskortet, men dette får de ikke om de ikke er registrerte i Nav systemet.

Det er for tiden mye positivitet rundt opplevelseskortet. Alle vil at disse barna ikke skal lide under foreldrenes økonomiske situasjon. Og da kan det også tenkes at etter hvert som det blir mer prat om

det vil flere av de med dårlig råd kunne tenke seg opplevelseskortet. Det viser seg igjen at det ikke oppleves som stigmatiserende, men at det er viktigere å delta enn å ikke ha muligheten.

Kritisk blikk på oppgaven

Som nevnt tidligere er barnefattigdom, eller barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, et stort og omfattende tema. Det er mye en kan skrive, både på definisjon og informasjon av temaet. Men man må velge en vinkling i oppgaven, da den har begrensning på maks antall ord. Det finnes også mye litteratur om emnet, men også her må man gjøre en vurdering og velge det en ser på som mest relevant i forhold til valgt problemstilling.

Jeg kunne nok ha tatt med flere forebyggende tiltak enn opplevelseskortet, men valgte å konsentrere meg om dette siden jeg mener det er et bra og viktig tiltak. Mange av de andre tiltakene som er omtalt av ulike forskere er mer kjent blant folk og ulike instanser. Jeg mener at som sosialarbeider er det viktig å være nytenkende og dermed også holde seg oppdatert på hva som finnes av nyere tiltak. Opplevelseskortet er nytt og spennende, og jeg var interessert i å lære mer om det. Det er et tiltak det er stor interesse om, og som jeg tror etter hvert kommer til å bli innført av flere av landets kommuner.

Jeg kunne også ha tatt med mye mer teori rundt oppgaven. Både statistikker og undersøkelser om temaet. Hvordan fungerer enkelte forebyggende tiltak? Og hvem benytter seg egentlig av dem?

Jeg har nevnt hvem som er mest utsatte for å leve i lavinntektsfamilier, men valgte å bare nevne dem kort. Jeg har sagt litt om barn med innvandrers bakgrunn og barn med enslige forsørgere. Jeg kunne sagt mye mer om både disse og resten av de som er mest utsatte, men oppgavens begrensning gjør at jeg ikke har mulighet til dette. I tillegg valgte jeg å skrive litt mer generell teori, istedenfor å gå mer inn på hver enkelt gruppe.

Oppgaven kunne inneholdt mye mer om hva sosialt arbeid er og hvordan vi jobber. Vi kan kalle oss "generalister", med dette mener jeg at vi blir utdannet til å kunne litt av alt. Noen av disiplin fagene vi har vært gjennom er; psykologi, sosiologi, jus, barnevern og sosialpolitikk. Dette viser at vi ikke kan mye om et spesielt fagfelt, men at vi skal kunne litt av alt. For å eventuelt bli styrket innen et spesielt fagfelt må vi ta videreutdanning senere. Men det positive med å være en "generalist" er at vi har mange alternativer hvor vi kan jobbe. Eksempel er nav, skole, psykiatri, barnevern osv.

I oppgaven kunne jeg skrevet mer om Ann- Kristin og hennes arbeid frem mot ideen om opplevelseskortet. Jeg kunne også ha tatt med mer bakgrunnsinformasjon og litt mer om prøveperioden og forandringer som skjedde etter denne. Om opplevelseskortet hadde vært "oppe å gått" lengre enn det nå har, hadde jeg kunnet vinklet oppgaven på en helt annen måte. Jeg tror også at muligheten til litt mer kritikk til opplevelseskortet da hadde vært mulig. Det er fortsatt et nytt og spennende tiltak som enda ikke har blitt testet ut av så veldig mange kommuner.

Avslutning

Temaet i denne oppgaven er barnefattigdom, og problemstillingen går mer spesifikt på hvordan oppleveleskortet fungerer som førebyggende tiltak. Jeg har belyst problemstillingen gjennom relevant teori, forklart hva oppleveleskortet er og hvordan det fungerer, drøftet sterke og noen svake sider ved oppleveleskortet og forklart kort hva en sosialarbeider er.

Skulle jeg ha jobbet videre med dette temaet, ville jeg ha brukt den kvalitative metoden for å intervju Ann-Kristin og noen av de andre frivillige for å få finne ut av hvordan de mener oppleveleskortet fungerer og er med på å hjelpe barna i lavinntektsfamilier. Jeg kunne også ha tenkt meg å brukt den kvantitative metoden som er spørreundersøkelse, for å få meninger fra de barna som har eller har hatt tilbudet om oppleveleskortet.

Jeg har gjennom arbeidet med denne oppgaven fått en bedre forståelse for barnefattigdom og tiltakene som finnes for å hjelpe dem, spesielt siden jeg har konsentrert meg om oppleveleskortet. Siden oppgaven min gjelder samfunnsnivå har jeg også fått økt forståelse for samfunnsarbeid.

Litteraturliste

Bjørn Richard Nuland, Jens Lunnan Hjort, Tone Fløtten og Elisabeth Backe-Hansen "Aktivitet og deltakelse for fattige barn og unge. En evaluering av to statlige tilskuddsordninger". Oslo: Fafo 2009:50

Rapport 2006 "Fattigdom blant barn, unge og familier – et kunnskaps- og erfaringshefte" Barne- og likestillingsdepartementet.

Bjørn Richard Nuland, Kaja Reegård og Hans Christian Sandlie "Tiltak for fattige barn og unge. Evaluering av fattigdomstiltakene innenfor tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn" Fafo-rapport 2010:19

Hutchinson G.S. og S. Oltedal (2010) *Modeller i Sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

Røkenes, O.H. & Hanssen, P-h. (2006) *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke 2006

St.meld.nr.6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom

Skau, G.M. (2005) *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag

Jacobsen, D.I. (2010) "Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene" Kristiansand: Høyskole forlaget

Internettisider

<http://www.fn.no/Temaer/OEkonisk-og-sosial-utvikling/Fattigdom/Fattigdom> (besøkt 14.mars 2011)

http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/aktuelt/taler_artikler/ministeren/taler-og-artikler-av-barne--likestilling/2009/gode-felleskapslosninger-mot-barnefatti.html?id=585734

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/006/PDFS/STM200220030006000DDDPDFS.pdf>

<http://www.snl.no/fattigdom> (besøkt 14.mars 2011)

<http://www.fo.no/sosionomen/category231.html> (Besøkt 16.mai)